

ภาพจิตรกรรมไทย

นายศิลป์ พีระศรี แต่งเป็นภาษาอังกฤษ

พระยาอนูมานราชชน แปล

ผู้สนใจศิลปะไทยย่อมมีความหวังใจ
ถึงภาพจิตรกรรมเก่าของไทย ซึ่งเขียน
ไว้ตามผนังโบสถ์และวิหารต่างแห่งที่เห็น
ฝีมือเยี่ยมทางศิลปะและยังคงเหลืออยู่ ว่า
ทำอย่างไรจึงจะรักษาภาพจิตรกรรมเหล่านี้
ไว้ไว้ได้ เพราะเป็นทวารายกันคิดว่าภาพ
เหล่านี้ระบายด้วยสีฝุ่นอันเหมาะแก่ภูมิ
ประเทศที่มีอากาศแห้ง แต่ประเทศไทย
มีอากาศชื้นในบางฤดูกาล เช่นขงจย
ให้ฝนผนังใดรับความชื้น กระทำให้ภาพ
จิตรกรรมที่เขียนไว้มสจางไป ลางทพ
ปนทลายไว้พอง อดชน แลว แดกร้าว และ
กระเทาะออกมา ภาพที่เขียนไว้ก็สูญ
ไปด้วย ข้อรายขงกว่านก็คอปลงให้
หลังคาโบสถ์วิหารรว นำฝนไหลลงมา
แยกภาพเกิดความเสียหายชน เมื่อ
ระดกลงขอเสียหายเหล่านี้ จะเห็นได้
ว่าภาพจิตรกรรมเหล่านี้ ซึ่ง ยัง เหลือ อยู่
ไม่มากอะไร ก็ จะ สูญ เสีย ไป โดย ไม่ มี
ทางแก้ ในเร็ววัน จึงมอ่ย ทางเคียวเท่า
นทจะรักษาภาพเหล่านี้ ไว้ไว้ได้ คอจ่าลง

เอาไว้ โดยถ่ายเป็นภาพสี เลอกเอาแต่
ที่เขียนฝีมือเยี่ยม แต่ก็จะต้องเสียค่าใช้จ่าย
จ่ายมาก ถ้าเป็นเอกชนก็ออกจะเหลือ
บ้างว่าแรง นอกจากรัฐบาลจะช่วยเหลือ
พอคมีจิตรกรไทยคนหนึ่ง คอ นายเพอ
ทองอยู่ เป็นผู้รักและรู้ค่าของศิลปะเก่า
ของไทย อันเป็นมรดกที่บรรพบุรุษให้
ไว้แก่คนรุ่นหลัง นายเพอ ทองอยู่ เห็น
ว่า ถ้าใคร จ่าลง ภาพ จิตรกรรม ที่ เขียนไว้
ตามผนังโบสถ์วิหาร เลอกค้ดเอาแต่ชน
ที่คเค้นเป็นเฉพาะไว้ไว้ ประเทศชาติ
ก็ยงจะมีหลักฐาน งาน ศิลปะเก่า ของ ชาติ
ไว้ ก่อนที่ภาพเหล่านี้จะสูญหายไป
เพราะด้วยความไม่ปรานีของดินฟ้าอากาศ
ความคคคทรวไปถง พ.ท. หลวง-
รณสิทธิ์พิชัย อธิบดีกรมศิลปากร ก็
มีความเห็นพ้องด้วย จึงมีคำสั่งให้ดำเนิน
การตามทดำริน โดยกรมศิลปากรจะ
ออกค่าใช้จ่ายให้เท่าที่มเงินในงบประมาณ
ของกรม

โดยเหตุที่วัดคว่าภาพจิตรกรรมที่ ๆ

๑ โฉมหน้าขององค์พระ
 เหนือพระบาทสุวรรณ
 โยธาณ»ขณะเป็นค่าง

ลวดลายจารึกบนแผ่นศิลาที่วัดศรีชุม สมัยสุโขทัย (ประมาณ พ.ศ. ๑๘๕๐)
 ลวดลายรู้สึกหนักไปในทางแบบอย่างอินเดียมาก ซึ่งเป็นความจริงที่แบบอย่างอินเดียได้
 มีผู้นำเข้ามาสู่กรุงสุโขทัยแล้วในสมัยนั้น

ซึ่งยังเหลืออยู่ไม่กัแห่ง ในจังหวัดอุทัย
 อาจะลุไปไ้เร็ววัน จึงตกลงให้เริ่มงาน
 ที่จังหวัดก่อน แล้วต่อไปจึงจะดำเนิน
 งานในจังหวัดอื่น มีเชียงใหม่ เพชรบุรี
 เป็นต้น ตลอดจนภาพจิตรกรรมรุ่นหลัง
 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ภาพจิตรกรรมของไทย ถ้าเปรียบ
 เทียบกันตาม ล้วนสัมพันธ์กับ สถาปัตย-
 กรรมและปฏิมากรรมไทย ก็จัดว่าภาพ
 จิตรกรรม เป็นของใหม่ อยู่หลังสถาปัตย-
 กรรมและปฏิมากรรม เพราะแต่เดิมมา

เมื่อดังศิลปะไทยย่อมลัดทิศทางโบราณ
 คดเขินตง มากกว่าจะลัดทิศทาง
 สุนทรียภาพ (Aesthetic) เพราะฉะนั้น
 ภาพจิตรกรรมของไทยจึงขาดความรู้สึก
 ในคำอันแท้จริงทางศิลปะ

เพื่อหาจุดเริ่มต้น ในการ ศึกษาภาพ
 จิตรกรรมผนังโบสถ์วิหารแบบเก่าของไทย
 จะต้องอ้างอิงถึงภาพลายสลักในหินซึ่งมี
 ประทับอยู่ที่เพดาน บริเวณ วัดศรีชุม กรุง
 สุโขทัย และในวัดเดียวกัน ยังมีแผ่น
 ภาพประทับระบายเป็นสีเือกรงค์ อันมี

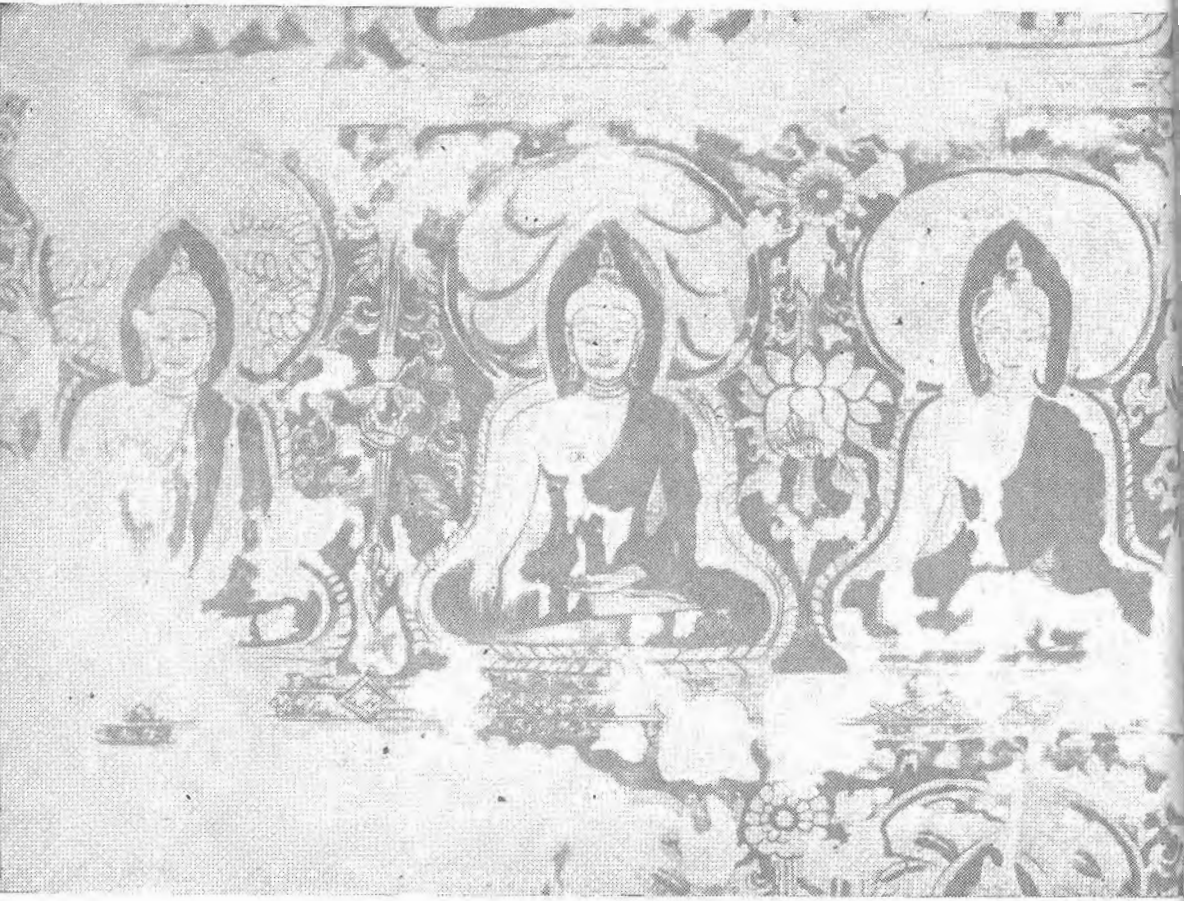
ลักษณะพิเศษ เป็น ทำนองเดียวกับภาพจิตรกรรมเอกรงค์ ซึ่งมีอยู่ภายในพระปรางค์กลางองค์ที่จังหวัดอยุธยา ภาพลายสลักในหินทวารวดี ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันมากกับตัวอย่าง ภาพของอินเคียแต่รูปที่สลักลงในแผ่นทองสัมฤทธิ์ในรอยพระพุทธรูปของสุโขทัย เมื่อสมัยภายหลังภาพสลักที่กล่าวมาข้างต้นราว ๕๐ ปี (คงมีรัชกาลวโรวาทพหุสสถานแห่งชาติ) จะสังเกตได้ว่ามีลักษณะเป็นเฉพาะของไทยที่เคียว ในเรื่องจังหวะลึลา (rhyth-mical) และอาการเคลื่อนไหวขงวงรูปเส้นนอก (undulating movement of the outline) รูปหน้าเป็นรูปไข่ และท่าที่ล้ำคางของรูป (gesture) ก็ไม่มีมวลละมุนละไม ลักษณะเหล่านี้เป็นพิเศษในศิลปะของไทย ผิดกันมากกับศิลปะของชาติเพื่อนบ้าน อาศัยแง่แห่งศิลปะเหล่านี้ก็อาจชี้ได้ว่าส่วนสำคัญที่เป็นประธานกระทำให้ศิลปะของไทยมีแบบวิธีแห่งการแสดงออก (style) เป็นพิเศษโดยเฉพาะ ส่วนศิลปะของทวารวดี ขอมและศรีวิชัยล้วนได้รับอย่างความบันดาลใจ (inspiration) เป็นแบบอย่างจากอินเคียของสมัยคุปตะ (ศตวรรษที่ ๑๐-๑๓ แห่งคฤสศตวรรษ) แต่ไทยได้รับอิทธิพลจากรูปสัมฤทธิ์ของอินเคีย

ภาคใต้สมัยศตวรรษที่ ๑๐-๑๓ แห่งคฤสศตวรรษ

ภาพลายประคียบคกแต่งผนังโบสถ์วิหารของสุโขทัย มีลักษณะลวดลายหรือกล่าวแทบทั้งหมด คือ สัตินคางและสีคำที่ใช้เป็นผลได้คินทางกอิอาริสกโร คือ

ลวดลายจารึกบนแผ่นทองสัมฤทธิ์ สมัยสุโขทัย อายุหลังจากจารึกบนแผ่นศิลาวัดศรีชุมประมาณ ๕๐ ปี เป็นที่สังเกตได้ง่ายว่า ลักษณะแบบไทยได้ปรากฏแสดงออกเป็นลักษณะประดิษฐ์อันเป็นแบบแผนสืบเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้

ภาพเขียนฝาผนัง ในพระปราสาทวัดราชบูรณะ (ประมาณ พ.ศ. ๑๙๕๐) เป็น

ภาพเขียนด้วยสีสองสี ทั้งดงาม

ข้อสังเกต ลักษณะของพระพุทธรูปที่เรียงเป็นแถวได้แนบอย่างพระพิมพ์สมัยอยุธยาของ

ในเรื่องแสงสว่างและเงา ไม่มีเคาถง
 การระบาย สีตาม ความหมาย ของ เรืองสี
 (chromatic sense) ในภาพจิตรกรรมของ
 สมัยสุโขทัยหรือของอยุธยาสมัยต้น อัน
 ทจริงถาวรดึงเครื่องบน คนเผาของสุโขทัย
 และสุวรรณคโลก ก็ระลึกไ้ว่าเป็น
 สีเอกรงค์ทั้งนั้น ถ้าจะมีเสริมสีลงบนพื้น
 เขียวไข่กาหรือสีขาวๆ ก็ใช้แต่สีน้ำตาล

หรือคาแทนัน ข้อสังเกตเช่นทกล้วน
 มีประโยชน์ในการสืบสาวไ้กันอย่างกว้าง ๆ
 ถึงอิทธิพลทางศิลปะอื่น ๆ อันเนื่องด้วย
 วิวัฒนาการ ของภาพจิตรกรรมผนังโบสถ์
 วิหารของไทย

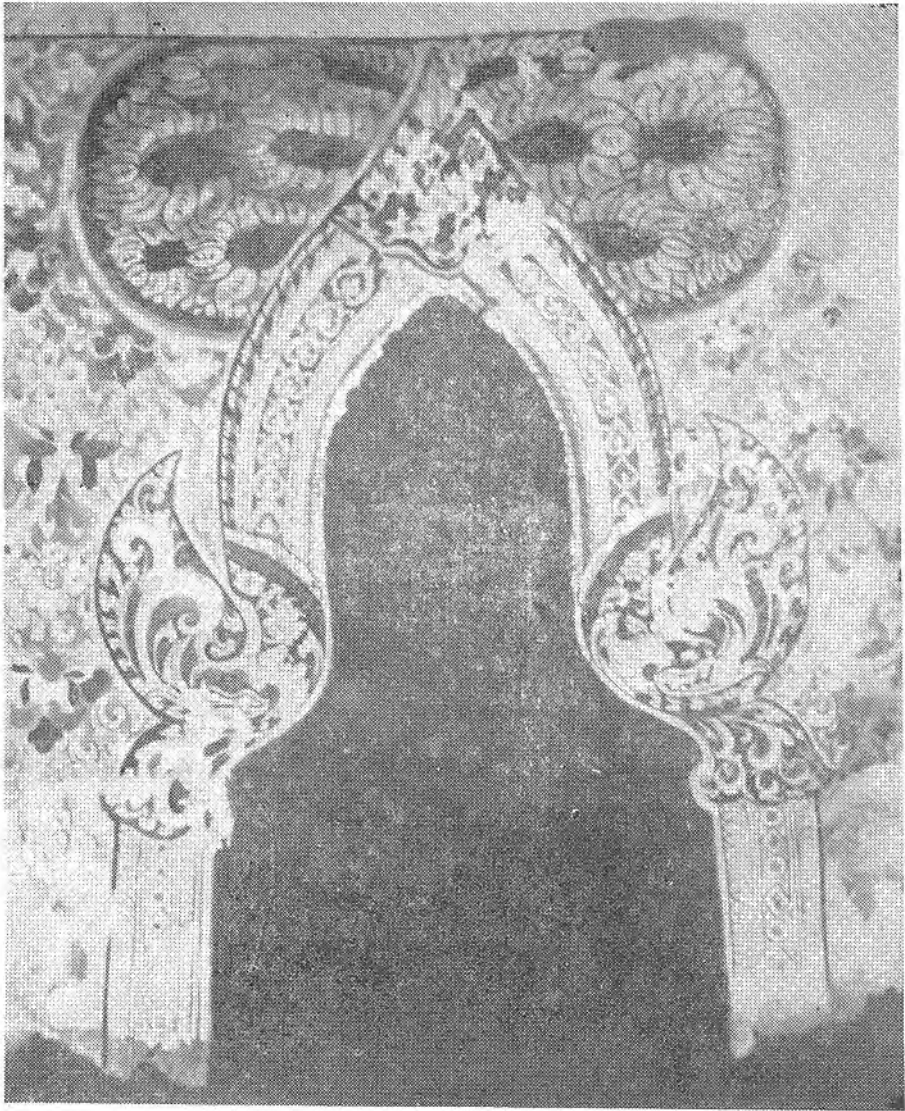
ภาพจิตรกรรมซึ่งอยู่ภายในพระปราสาท
 จังหวัดอยุธยาทั้งโตกล่าวนมาแล้ว เช่นที่
 ในพระปราสาทวัดมหาธาตุและวัดราชบูรณะ

จังหวัดอยุธยา ซึ่งสร้างขึ้นระหว่าง ค.ศ. ๑๔๐๐ ถึง ค.ศ. ๑๕๕๐ จะสังเกตได้ว่า มีลักษณะอย่างเดียวกับภาพจิตรกรรมสุโขทัย กล่าวคือมีลวดลายซึ่งได้ผลทางกัฏฐศาสตร์ โดยใช้สีดินแดงสีคำและสีเหลือง (yellow-ochre) มีระดับความหนาบางต่าง ๆ ที่ใช้บนเงาของบนพื้นสีขาว คือออกได้ง่ายว่าลวดลายระบายสีที่เป็นเครื่องประดับตกแต่งพระปราสาทเหล่านั้น ได้เค้ามาจากแบบรูปปฏิมากรรม พระพุทธรูปที่ซ่อนกันขึ้นไปเป็นแถวๆ ทำให้นักไปถั่ง พระพิมพ์ โลหะหรือดินยันทประดับซ้อนกันเป็นแถวๆ ในแผงพระพิมพ์ แบบสลักต่างในพระพุทธรูปและทั้งเครื่องประดับที่เสริมอยู่ในช่องระหว่างพระพุทธรูปเหล่านั้นทำให้นักไปถั่งศิลปะสมัยก่อนและสมัยลพบุรีว่าช่างคล้ายกันมาก แสดงให้เห็นเรื่องปฏิมากรรมและแบบอย่างของอยุธยาในระยะเวลาที่ล่วงเลยมาได้รับอิทธิพลศิลปะมาจากแหล่ง กลางอันสำคัญคืออู่ทองและลพบุรี ๒ แหล่งนี้ หาได้รับอิทธิพลมาจากสุโขทัยไม่ แม้ภาพเหล่านั้นจะมีเค้าขอมอยู่บ้างซึ่งพอจะกล่าวได้ชัดแจ้งแต่จิตใจของจิตรกรรม มีลักษณะเป็นของไทยแท้ คือมีลักษณะกล้าแข็ง ในทางเทคนิค (bold) และมีชีวิตจิตใจ

ภาพจิตรกรรมเก่าของ อยุธยา มีความมุ่งหมายเป็นสิ่งสำหรับกราบไหว้บูชา จิตรกรรมผู้สร้างจึงไม่คิดคดโกง ที่จะวาด ลวดลายเป็นเครื่องประดับตกแต่งตามช่องว่างแห่งที่ผนังด้วยองค์ประกอบ (composition) แสดงเป็นภาพเรื่อง ทางศาสนา หรือ เรื่องทางตำนานปรัมปรา ดังปรากฏต่อมาในสมัยหลัง

เมื่อวิเคราะห์ถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวมาข้างต้น เราอาจให้ข้อสันนิษฐานได้ว่า ภาพจิตรกรรมผนังโบสถ์วิหารเก่าของไทย ทั้งที่เราเคยคุ้นเห็นกัน อยู่ ตาม วัดต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ เกิดมีขึ้นและคลี่คลายมาจากสมัยอยุธยา ภายหลังสถาปนาปกครอง และปฏิมากรรมของไทย สมัยเมื่อล่วงมาแล้วราว ๗ ศตวรรษ

โดยเหตุที่ในระยะเวลา ระหว่างภาพที่วิเทศมหาชาติ (ราว ค.ศ. ๑๔๐๐) กับที่วิเทศไตรศวรรย์ (ราว ค.ศ. ๑๗๐๐) ไม่ปรากฏมี ภาพจิตรกรรม เหลือ อยู่ใน ระยะเวลาที่ว่างทว่างนั้น จึงยากแก่ที่จะสืบสาวและวินิจฉัยเรื่องวิวัฒนาการของ ศิลปะนี้ ภัยแต่ภาพจิตรกรรมที่เป็นสีเอกรงค์ จนถึงเป็นสีอนกรงค์ (polychrome) ว่า ในระหว่างนี้มีอิทธิพลของต่าง ประเทศเข้ามาแทรกซึมอยู่ในภาพ จิตรกรรมของไทย มากเพียงไร

ภาพเขียนในพระปราสาทที่วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร (ประมาณ พ.ศ. ๑๙๕๐)
มีลวดลายงามเป็นพิเศษ

ก่อนจะดำเนินเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาของเราอย่างย่อๆ จะขอให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องความแตกต่างกันระหว่างแขนงศิลปะต่าง ๆ ของอยุธยาเท่าที่เห็นเหลืออยู่เสียก่อน ใ้ได้กล่าวมาแล้วว่าภาพจิตร-

กรรมที่วัดมหาธาตุ ได้รับความขบขันตล
ใจมาจาก งาน ปฏิมากรรม ของ สุกุลช่าง
สมัยอยุธยา ส่วนภาพพระยายสุรปคนที่
วัดพุทธไสยาสน์ ได้รับความขบขันตล
มาจากงาน ปฏิมากรรมรูปคนของสุโขทัย ความจริง

คงกล่าวมาแล้ว ลักษณะ
 ลึกลับความเคลื่อนไหวของคน
 ลึกลับไม่ของ วงเส้นรูปนอก
 รูปหน้าไข่ และเค้าหน้าเป็น
 อย่างอินเดีย และมีการ
 แสดงท่าทีของมืออย่างประณีต
 ย่อม เป็น ลักษณะ พิเศษ ของ
 ศิลปินไทย อันสืบต่อเป็น
 มรดก ตกทอดกันมา หลายชั่ว
 อายุ คน จน กระทั่ง ถึง ปัจจุบัน
 เหล่านี้ประกอบขึ้นเป็นลักษณะ
 อันแท้จริงของไทย

ภาพจิตรกรรมที่นับว่าเป็น
 พิเศษโดยเฉพะ ช่างคงเหลือ
 อยู่ และเป็น คัง ลูก ไข่ เชื่อม
 ภาพสี่แฉกรงคกบภาพสี่แฉก -
 รงค์ของสมัยอยุธยาให้ค่อนเอง
 กัน คือรูปภาพที่เขียนไว้ใน สมุดคหนังสือ
 ไตรภูมิ ของสมัยอยุธยาด้วยเหมือนกัน
 รูปภาพที่กล่าวมาข้างนี้เกี่ยวกับวิชาวิชาที่พหุภค
 สถานแห่งชาติ รูปภาพเหล่านี้มีอยู่มาก

รูปประติมากรรมในหนังสือไตรภูมิ สมัยอยุธยา ประมาณ
 พ.ศ. ๒๐๕๐ ปรากฏว่าจนถึงกลางพุทธศตวรรษที่ ๒๐ จิตรกรรม
 ของไทยยังมีอิทธิพลศิลปะของสมัยอยุธยา และสมัยลพบุรีปนอยู่

ภาพซึ่งควรจะต้องถือว่า มีความ สำคัญ ไม่น้อย
 ควรจะจำลองออกมาเป็นภาพสี่ และที่
 พิมพ์ไว้ในสมุดคหนังสือ เพื่อเผยแพร่ศิลปะ
 อันงามเช่นนี้ให้ต่างประเทศได้ชม